

9 Stödåtgärder

I kapitel 9 redovisas direktstöden till det svenska jordbruket inom ramen för EU:s jordbrukspolitik. Redovisningen omfattar även direktstöden till rennäringen samt till företag verksamma inom förädling och avsättning av jordbruksprodukter. En beskrivning av den svenska jordbrukspolitiken under åren närmast före Sveriges inträde i EU lämnas i Jordbruksstatistisk Årsbok 2000.

Utöver direktstöd förekommer exempelvis exportbidrag och stöd till lagring av jordbruksprodukter. Dessa stöd omfattas inte av redovisningen.

EU:s jordbrukspolitik

Det svenska EU-medlemskapet från den 1 januari 1995 innebar att de svenska jordbruksstöden ersattes av EU:s stödsystem. En beskrivning av huvuddragen i EU:s jordbrukspolitik och de olika stöden görs i det följande.

EU:s gemensamma jordbrukspolitik (Common Agricultural Policy, CAP) innebär att handeln med jordbruksprodukter är fri inom unionen.

Målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik är att:

- Öka produktiviteten i jordbruket
- Ge jordbrukarna en skälig levnadsstandard
- Stabilisera marknaderna
- Trygga livsmedelsförsörjningen
- Ge konsumenterna livsmedel till rimliga priser

För att nå dessa mål används främst olika marknadsregleringar, men i EU:s jordbrukspolitik ingår även struktur- och regionalpolitiska åtgärder. På senare år har EU också fattat beslut om åtgärder för att minska jordbrukets belastning på miljön.

Ministerrådet, där den svenska jordbruksministern deltar, fattar beslut om jordbrukspolitiken efter förslag från kommissionen. Kommissionen verkställer sedan ministerrådets beslut, utfärdar bestämmelser och övervakar att reglerna följs.

Pris- och marknadsregleringarna finansieras helt av EU:s budget medan strukturstöden, de regionala stöden och miljöstöden medfinansieras av medlemsländerna.

Kommissionen har störst inflytande på de områden där EU i hög grad ansvarar för politiken, som t.ex. pris- och marknadsregleringen inom jordbrukspolitiken. För de åtgärder som medfinansieras av de enskilda medlemsländerna, t.ex. kompensationsbidraget och miljöprogrammet, är friheten större att nationellt utforma reglerna. Nationella stöd kan utformas av de enskilda medlemsländerna, men måste då först godkännas av kommissionen.

Jordbrukspolitiken finansieras av tullar, införselavgifter, producentavgifter och bidrag från medlemsstaterna och upptar ungefär hälften av EU:s totala budget.

I **tabell 9.1** ges en sammanfattning av utbetalade direktstöd till jordbruket, dvs. arealersättningar, djurbidrag, regionala stöd samt miljöstöd och i **tabellerna 9.2–5** mer detaljerad statistik om dessa stöd. Uppgifterna avser de år för vilka utbetalning skett, oavsett när. Utöver dessa stöd ges stöd till investeringar och s.k. startstöd. Dessa redovisas i **tabell 9.6** och statistiken där avser de år under vilka stöden beviljats för utbetalning under ett antal år framåt i tiden. Stöd till rennäringen redovisas i en särskild tabell (**tabell 9.8**).

Många av stöden till det svenska jordbruket är delvis finansierade av Sverige och vissa helt, t.ex. de nationella stöden till jordbruket i

norra Sverige. Mer detaljerad information lämnas i Jordbruksstatistisk Årsbok 2000.

Arealersättningar

Arealersättning infördes i EU fr.o.m. 1993 för att kompensera jordbrukarna för sänkta producentpriser. I Sverige representerar arealersättningarna ca hälften av de totalt utbetalade direktstöden. Varje land har en av EU fastställd basareal, vilken är den högsta areal som landet kan få arealersättning för. I Sverige är den 1,737 milj. hektar, varav 130 000 hektar avser gränsensilage. Om basarealen överskrids sänks arealersättningen procentuellt för alla jordbrukare som har sökt ersättning. I Sverige utnyttjades t.o.m. 1999 i genomsnitt 91 % av basarealen. I och med att ersättning för odling av gränsensilage infördes år 2000 steg utnyttjandegraden till 100 %.

Arealersättning utgår per hektar och kan sökas av alla jordbrukare som odlar spannmål, oljeväxter, baljväxter, oljelin och gränsensilage. Ersättningen är förknippad med krav på att ta en del av arealen ur livsmedels- och foderproduktion. Under 2003 var kravet 10 % av den totala areal (ersättningsberättigade grödor + uttagen areal) som jordbrukaren sökte arealersättning för. Högst 50 % av den totala arealen får vara uttagen areal. Den uttagna arealen kan antingen trädas eller odlas med industri- eller energigrödor.

Av **tabell 9.2** framgår att under 2003 utbetalades ca 4 025 miljoner kr i arealersättning till svenska producenter. De största utbetalningarna skedde i Skåne län följt av Västra Götalands län.

Anläggningsstöd för energiskog

För uttagen areal som planteras med energiskog lämnas ett stöd som helt finansieras av Sverige. Odling av energiskog berättigade till arealersättning samt ett anläggningsstöd på 5 000 kr/ha år 2003.

Djurbidrag

Inom EU utgår djurbidrag till producenter av nötkött samt får- och lammkött. För att minska

överproduktionen är djurbidragen kvoterade med hjälp av bidragsrätter. Sverige hade år 2003 bidragsrätter för 233 481 handjur (nötkreatur), 155 000 am- och dikor samt 180 000 tackor. Slaktbidrag får beviljas för maximalt drygt 500 000 storboskap och knappt 30 000 kalvar. För handjur är bidragsrätterna endast fördelade på nationell nivå. Bidragsrätterna för am- och dikor samt tackor är fördelade på gårdsnivå. Köp och försäljning samt leasing är tillåten av bidragsrätter för am- och dikor samt tackor.

För att få fulla djurbidrag krävs en viss foderareal relaterad till djurantalet på gården. Foderareal är betes- eller åkermark som är tillgänglig för uppfödning av nötkreatur, får eller getter. Kravet på foderareal innebär att en mer extensiv produktion gynnas. För samtliga djurbidrag krävs också att vissa regler om bl.a. märkning och journalföring skall vara uppfyllda samt att djuret skall ha hållits i producentens besättning under en viss tid.

Generella djurbidrag utbetalade t.o.m. mars 2004 redovisas i **tabell 9.2**. Totalt utbetalades 1 504 milj. kr. De största utbetalningarna skedde i Västra Götalands län följt av Skåne län.

En tredjedel av djurbidragen avsåg det s.k. *handjursbidraget*. Detta lämnas för tjurar med en slaktvikt på minst 185 kg och stutar som uppnått en ålder av nio månader (22 månader för två bidrag per djur). Stödbeloppet varierade mellan ca 1 350 och 2 700 kr per djur.

Am- och dikobidraget representerade knappt en femtedel av de totalt utbetalade djurbidragen under 2003. Det uppgick till ca 1 800 kr per djur. Bidraget kan beviljas för am- och dikor och kvigor som en producent håller i sin besättning under minst 6 månader.

Extensifieringsbidrag utgår som ett extra bidrag till producenter som får am- och dikobidrag eller handjursbidrag. För att erhålla extensifieringsbidrag krävs att djurtätheten är högst 1,4 djurenheter per hektar foderareal. Extensifieringsbidraget uppgick år 2003 till ca 900 kr per bidrag. Av de totalt utbetalade djurbidragen år 2003 var 20 % extensifieringsbidrag.

Slaktbidraget var nytt år 2000 och representerade år 2003 28 % av de totalt utbetalade djurbidragen. Det lämnas för storboskap av nötkreatur (tjurar, stutar, kor och kvigor) som vid slaktstillfället är åtta månader eller äldre. Det lämnas också för kalvar som vid slakt är äldre än en månad men yngre än sju månader och vars slaktvikt är lägre än 152,5 kg. Slaktbidraget 2003 uppgick till ca 720 kr per storboskap och ca 450 kr per kalv.

Tackbidraget uppgick år 2003 till ca 190 kr per djur, med ett tillägg av ca 60 kr inom stöd-områdena. En ansökan måste innehålla minst 10 bidragsberättigade tackor för att stöd skall utgå. År 2003 representerade det 3 % av de totalt utbetalade djurbidragen.

Regionala stöd

Kompensationsbidrag

EU:s regionalpolitik syftar till social utjämning mellan olika regioner inom gemenskapen. Jordbruket skall säkras i områden med sämre produktionsförutsättningar så att befolkningen kan bo kvar och landskapet bevaras. Det viktigaste regionalpolitiska bidraget är det s.k. kompensationsbidraget. Detta riktar sig till områden som har sämre förutsättningar för livsmedelsproduktion (Less Favoured Areas) än andra regioner. I Sverige utgår kompensationsbidrag till stödområdena i norra Sverige, delar av skogs- och mellanbygderna i södra och mellersta Sverige samt vissa områden på Öland och Gotland.

För att få kompensationsbidrag måste jordbrukaren åta sig att bruka minst tre hektar jordbruksmark inom ett stödområde i minst fem år från och med den första stödutbetalningen. Det krävs också ett visst djurinnehav. Pensionärer kan inte få kompensationsbidrag.

Kompensationsbidraget lämnas i första hand för vall och betesmark, men i vissa stödområden i norra Sverige även för spannmål och potatis. Kompensationsbidraget kan utgå med mellan 250 och 1 750 kr per hektar. **Tabell 9.3** visar att Västerbottens län följt av Gävleborgs och Västra Götalands län är de län där mest kompensationsbidrag har utgått. Totalt utbe-

talades 562 milj. kronor i kompensationsbidrag för år 2003 vilket utgjorde 6 % av de totala direktstöden till jordbruket år 2003.

Nationellt stöd till norra Sverige

Avtalet med EU ger Sverige rätt att lämna nationellt stöd till vissa områden i norra Sverige. Stödet är helt finansierat av svenska staten och syftet är att behålla traditionell jordbruksproduktion som är särskilt lämpad för klimatförhållandena i norra Sverige. Avsikten är också att stödet skall förbättra strukturen för produktion, omsättning och förädling av jordbruksprodukter och säkerställa att miljön och naturvärdena skyddas och bevaras.

Det nationella stödet tillsammans med kompensationsbidraget och miljöstödet för bevarande av öppet odlingslandskap ersätter det gamla Norrlandsstödet.

Stöd utgår till mjölk-, slaktsvins- och äggproduktion samt för suggor och getter samt odling av potatis, bär och grönsaker. Det nationella stödet är förknippat med vissa villkor. Jordbruket skall t.ex. omfatta minst 3 hektar jordbruksmark. Nationellt stöd lämnas inte till jordbrukare som vid ansökningstillfället har statlig ålderspension eller hel förtidspension.

Tabell 9.3 visar att t.o.m. mars 2004 har 225 milj.kr utbetalats i nationellt stöd till norra Sverige för år 2003. Detta var 3 % av de totala direktstöden till jordbruket år 2003. Mer än 90 % av stöden lämnades för mjölk. Mest nationellt stöd utgick till Västerbottens län.

Miljöstöd

Miljöstöden syftar till åtgärder för att minska jordbrukets belastning på miljön. Varje land utformar ett program för miljövänliga produktionsmetoder inom jordbruket och för bevarande av biologisk mångfald i odlingslandskapet. Programmet utformas efter det egna landets förhållanden och miljöproblem. För miljöstöd krävs ett femårigt åtagande av brukaren (20 år när det gäller stödet till våtmarker och småvatten).

Det tidigare miljöprogrammet upphörde att gälla den 31 december 1999. Fr.o.m. år 2000 in-

går miljöstöden i miljö- och landsbygdsprogrammet som gäller för perioden 2000–2006. Flertalet nya miljöstöd kan sökas fr.o.m. 2001. Endast miljöstöd för ekologisk produktion och miljöstöd för bevarande av värdefulla kulturmiljöer i renkötselområdet gick att söka redan år 2000.

I det följande beskrivs de stöd som utbetalades för år 2002 och som ingår i det nya miljö- och landsbygdsprogrammet. För information om stöd som ingick i det tidigare programmet hänvisas till Jordbruksstatistisk Årsbok 2001, eller till Jordbruksverket, www.sjv.se.

Tabell 9.5 visar utbetalade medel till miljöstöd. Totalt utbetalades det år 2003 2 130 milj. kr i ersättningar enligt det nya programmet. Härtill kommer 81 milj.kr enligt det gamla programmet. Mest stöd utgick till Västra Götalands län följt av Skåne län, vilket motsvarar 17 % respektive 11 % av utbetalningarna.

I **tabell 9.4** visas de arealer för vilka vissa miljöstöd söktes för år 2003.

Betesmarker och slåtterängar

Från och med 2001 finns två stöd för slåtterängar och betesmarker. Dels ett projektstöd för restaurering av slåtterängar och betesmarker och dels ett stöd för skötsel av dem. Syftet med projektstödet är att återställa den biologiska mångfalden och de kulturhistoriska värdena i slåtterängar, betesmarker, skogs- och fåbodbeten som helt eller delvis försvunnit genom att hävden upphört. Syftet med stödet för skötsel av betesmarker och slåtterängar är att bevara och förstärka hävdgynnande natur- och kulturmiljövärden.

Stödnivån för anläggning av våtmarker och småvatten kan högst vara 90 % av stödberättigande kostnader och ersättning kan lämnas med högst 10 000 kr/ha och år. Grundersättningen för skötsel av betesmarker, slåtterängar, fåbodbete, skogsbete och alvarbete på Öland och Gotland ligger på 1 000 kr/ha, därutöver kan en tilläggsersättning på 1 400 kr/ha lämnas för särskild skötsel av betesmarker och slåtterängar med höga biologiska eller kulturhistoriska värden. Kompletterande åtgärder såsom lövtäkt, lieslåtter och efterbete ger också

ytterligare ersättning. Ett jordbruksskifte ska vara minst 0,10 ha för att berättiga till ersättning.

Natur- och kulturmiljöer

Ersättning lämnas för skötsel av åkermarkens värdefulla lämningar och miljöer (landskapselement) som vittnar om den äldre markanvändningen. Ersättning utgår för skötsel av vissa landskapselement belägna på eller i anslutning till åkermark. Exempel på sådana landskapselement är renar mellan åkerskiften, stenmurar, trädrader, stentippar, källor och åkerholmar. Ersättningsbeloppet ges per landskapselement och skiljer sig åt mellan elementen. För att ersättning skall utgå krävs att det sammanlagda ersättningsbeloppet för värdefulla landskapselement på åtagandeenheten uppgår till minst 3 000 kr. Landskapselementen ska till väsentlig del ha tillkommit före den storskaliga mekaniseringen av jordbruket, dvs. före 1940.

Kulturmiljöer i renkötselområdet

Syftet med stödet är att tydliggöra och bevara spåren av samisk tradition, arbete och liv. Ersättning ges för skötsel av renvallar och renhågn som är förknippade med äldre renkötsel.

Utrotningshotade husdjursraser

Syftet med detta stöd är att öka antalet vuxna, renrasiga djur av svenska utrotningshotade husdjursraser så att rasernas fortlevnad och den biologiska mångfalden säkras. Ersättning lämnas för att hålla djur av utrotninghotade raser som t.ex. fjällko, gutefår, lantrasget och linderödssvin. Den årliga ersättningsnivån ligger på 1 000 kr per djurenhet för nötkreatur, får och getter och 1 500 kr per djurenhet för linderödssvin.

Öppet och varierat odlingslandskap

Syftet med detta stöd är att bevara odlingslandskapet och förhindra omfattande nedläggning av jordbruksmark. Därigenom bevaras en biologisk mångfald och värdefulla kulturmiljöer. Ersättning lämnas för skötsel av slåt-

tervall och betesvall på åkermark. Ett jordbruksskifte måste vara minst 0,10 ha för att berättiga till ersättning och odlingen ska omfatta minst 0,10 ha under varje år under åtagandeperioden. Ersättningsbeloppet skiljer sig åt mellan stöd-områdena, men ligger mellan 400–2 050 kr/ha.

Ekologiska produktionsformer

Syftet med stöd till ekologiska produktionsformer är att öka omfattningen av den ekologiska odlingen och djurhållningen. Ersättning lämnas till jordbrukare med ekologisk odling med eller utan ekologisk djurhållning. Den årliga ersättningen varierar beroende på grödslag men ligger mellan 500–7 500 kr/ha. Ersättning för ekologisk djurhållning lämnas i form av en extra ersättning för ekologisk odlad slåttervall, betesvall och grönfodergrödor. Ersättningen baseras på antalet mjölkkor, am- och dikor, ungnöt, tackor, getter (hondjur) och suggor som finns inom företaget. 1,00 djurenhet kvalificerar för ersättning för 1,00 ha. Djurantalet får variera genom åren under åtagandeperioden men måste omfatta minst ett djur under hela åtagandeperioden. Antal djur som motsvarar en djurenhet varierar mellan 1,00 för mjölkkor, am- och dikor till 6,67 för tackor och getter (hondjur). Ersättningen per djurenhet är 1 700 kr/ha.

Minskat kväveläckage

Ersättning lämnas för insatser med syfte att minska kväveutlakningen under vinterhalvåret. Ersättning kan lämnas för två åtgärder, dels för sådd av fånggröda, dels för vårbearbetning, dvs. att ingen jordbearbetning sker efter skörden på hösten. Syftet är att minska den kvävebelastning i havet som orsakas av mänsklig verksamhet. Åtgärden riktas till områden i södra Sverige där kväveutlakningen är hög. Ett jordbruksskifte måste vara minst 0,10 ha för att berättiga till ersättning. Den årliga ersättningsnivån ligger för fånggröda på 900 kr/ha och för vårbearbetning på 400 kr/ha.

Våtmarker och småvatten

Från och med 2001 finns två stöd för våtmarker och småvatten. Dels ett projektstöd för anlägg-

ning av våtmarker och småvatten och dels ett stöd för skötsel av dem. Syftet med projektstödet är att våtmarker och småvatten anläggs för att minska kväveläckaget från jordbruket samt för att gynna den biologiska mångfalden inom jordbruket. Syftet med stödet för skötsel av våtmarker och småvatten är att stimulera en ökning av arealen våtmarker och småvatten på jordbruksmark. Syftet är också att våtmarkerna och småvattnen sköts så att deras värden för miljön består eller ökar.

Stödnivån för anläggning av våtmarker och småvatten kan högst vara 90 % av stödberättigande kostnader och ersättning kan lämnas med högst 200 000 kr/ha i Blekinge, Skåne och Halland och med högst 100 000 kr/ha i övriga län. Den årliga ersättningsnivån för skötsel av våtmarker och småvatten ligger på 3 000 kr/ha. Dessutom kan ytterligare ersättning på 800 kr/ha utgå för slätter och bete. Ett jordbruksskifte måste vara minst 0,10 ha för att berättiga till ersättning.

Bruna bönor på Öland

Ersättning lämnas till jordbrukare med traditionell odling av lokala sorter av bruna bönor på Öland. Syftet med detta stöd är att främja en odlingsmetod som bidrar till att minska riskerna med bekämpningsmedels- och växtnäringsutlakning till Östersjön. Dessutom bevaras odlingen av lokala sorter av bruna bönor. Odlingen är en viktig del av öns kulturarv. Ersättningen lämnas enbart på Öland och ett jordbruksskifte måste vara på minst 0,10 ha för att vara berättigad till ersättning. Den årliga ersättningsnivån ligger på 2 700 kr/ha.

Socketbetor på Gotland

Ersättning lämnas till jordbrukare på Gotland med miljövänlig odling av socketbetor. Syftet är att minska riskerna med bekämpningsmedels- och växtnäringsutlakning till Östersjön. Ersättning lämnas endast på Gotland. Ett jordbruksskifte måste vara minst 0,10 ha för att berättiga till ersättning. Den årliga ersättningsnivån ligger på 1 350 kr/ha.

Skyddszoner

Syftet med stödet för skyddszoner är att minska erosionen av växtnäringsämnen från åkermark till vatten. Skyddszoner gynnar också växt- och djurlivet. Ersättning lämnas för anläggning av zoner besådda med vall utmed vattendrag. Skydds-zonen skall vara minst 6 meter bred och ersättning lämnas för högst 20 meters bredd. Dessutom måste skifteslängden mot vattenområdet vara minst 20 meter och den sammanlagda arealen av alla skyddszonsskiften minst 0,10 ha för att berättiga till ersättning. Den årliga ersättningsnivån är 3 000 kr/ha.

Strukturstöd

De statliga insatserna för jordbrukets rationalisering samordnas av Jordbruksverket och administreras av länsstyrelserna.

De viktigaste rationaliseringsinsatserna består av startstöd till yngre jordbrukare samt investeringsstöd. Det senare infördes 1997. Även trädgårds- och renskötsel-företagare kan få dessa stöd. Tidigare kunde även lånegaranti (statlig borgen för banklån) utgå vid etablering på och effektivisering av företag. Lånegaranti kan numera endast beviljas för trädgårdsföretag. Till så kallad yttre rationalisering (fastighetsombildning) utgår dessutom ett totalt bidrag med 5 milj. kr per år som i huvudsak går till Dalarnas län. I rationaliseringssyfte kan länsstyrelserna köpa fastigheter och sälja till jordbrukare som är i behov av tillskotts-mark för att förbättra strukturen. Genom ändringar i jordförvärvslagen 1991 har rationaliseringsmomentet tonats ner och andelen tillståndspliktiga förvärv har minskat kraftigt i hela landet.

Till strukturstöden kan även räknas de stöd som fr.o.m. 1995 lämnas till företag med verksamhet inom förädling och avsättning av jordbruksprodukter.

Investeringsstöd (tabell 9.6)

Investeringsstödet utgår i form av bidrag som varierar geografiskt. I södra och mellersta Sverige ingår stödet i Sveriges program för

landsbygdsutveckling år 2000–2006. Syftet är att stimulera investeringar som gynnar miljön, djurmiljön, arbetsmiljön och livsmedelshygien samt konkurrensförmågan och sysselsättningen vid lantbruksföretagen. Stödet lämnas för fasta investeringar med högst 480 000 kr per företag och fyraårsperiod. Av stödet betalas 25 % av EU och 75 % av Svenska staten.

I norra Sverige ingår investeringsstödet i strukturfondsprogrammen för mål 1¹ och betalas till 75 % av EU. Syftet med stödet är i huvudsak samma som i södra Sverige. Stödet varierar mellan högst 800 000 och 1 200 000 kr per företag och fyraårsperiod. Det högre beloppet kan utgå till företag i kustområdena i Gävleborgs och Västernorrlands län.

EU-regler begränsar i vissa fall möjligheterna att lämna stöd till utökning av animalieproduktion, särskilt svinproduktion.

Totalt beviljades 617 investeringsstöd till ett sammanlagt belopp av 133 milj. kr för år 2003. En stor del av stöden avsåg nya lösdriftsladugårdar för mjölkkor.

Startstöd (tabell 9.6)

Startstöd kan lämnas till yngre företagare med jordbruks-, trädgårds- eller renskötsel-företag. Reglerna för stöd, som är lika i hela landet, ändrades vid årsskiftet den 1 januari 2003 så att stödet numera enbart omfattar en startpremie. (Tidigare tillämpning var att stöd lämnades med en startpremie om högst 100 000 kr plus en räntesubvention om högst 100 000 kr efter två år). Stödet ingår i samma program som investeringsstödet (se ovan) och finansieras på samma sätt av EU respektive Sverige. Bidrag kan beviljas vid förstagångsetablering om sökanden är under 40 år och har teoretisk och praktisk jordbruksutbildning. Företaget skall ge brukaren tillfredsställande sysselsättning och försörjning.

Under år 2003 beviljades 199 stöd till ett sammanlagt belopp av 34 milj. kr.

Mjölkproduktion är den dominerande driftsriktningen och förekommer vid knappt hälften av företagen.

Stöd till investeringar som avser förbättrad bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter (tabell 9.7a och tabell 9.7b)

Syftet med stödet är att främja varaktigt nya avsättningsmöjligheter för jordbruksprodukter genom att stödja den svenska livsmedelsproduktionen. Stödet riktar sig till dem som bedriver småskalig livsmedelsförädling och till dem som producerar högförädlade livsmedel av innovativ karaktär.

Stödet handläggs dels av Jordbruksverket, dels av Länsstyrelsen. Länsstyrelsen handlägger stöd i områden som omfattas av mål 1¹ i Sverige.

I **tabell 9.7a** redovisas beviljade stöd inom det gamla stödprogrammet. I **tabell 9.7b** visas de beviljade stöd som ingår i det nya miljö- och landsbygdsprogrammet, dvs. inklusive mål 1-området. Totalt beviljades 39 milj. kr till investeringar för förädling och saluföring av jordbruksprodukter år 2003. Nöt-, gris-, får-, lamm-, vilt- och renkött stod för den största delen av dessa stöd, nämligen 36 %, dvs. 14 milj. kr.

---

1) Mål 1 i Sverige omfattar följande områden: Norrbottens och Västerbottens län, Jämtlands och Västernorrlands län, kommunen Torsby i Värmlands län, kommunen Ljusdal i Gävleborgs län, kommunerna Malung, Orsa, Vansbro och Älvdalen och samhällena Venjan och Våmhus i Dalarnas län.

Prisstöd m.m. till rennäringen

Utöver de stöd till rennäringen i form av investerings- och startstöd samt kulturmiljöstöd som redovisats ovan utgår ett särskilt prisstöd för kontrollslaktade renar, vilka godkänns som livsmedel. Detta redovisas i **tabell 9.8**.

Efter Tjernobyolyckan betalades ersättning till rennäringen för att täcka merkostnader och inkomstförluster till följd av det radioaktiva nedfallet. I ersättningen ingår också kostnader för t.ex. försöksverksamhet, slakt av renar med för hög cesiumhalt samt utfordring av cesiumrenar och analyser.

Staten ersatte fram till 1994/95 renägarna för upphittade rovdjursrivna renar. Från och med 1996 ändrades ersättningssystemet till att i huvudsak baseras på rovdjursförekomst.

I tabell 9.8 redovisas även ersättningar från Banverket för tåg dödade och från trafikförsäkringen för vägtrafikdödade renar.

Annan publicering

Uppgifterna i detta kapitel om utbetalda stöd grundas på underlag från Jordbruksverket. Statistiken hänför sig till de år för vilka stöd utgätt. Jordbruksverket publicerar detaljerad statistik över stöd som utbetalats eller beviljats under olika kalenderår i sin verksamhetsstatistik, senast i Verksamhetsstatistik för perioden 2002-01-01–2002-12-31, April 2003.

Tabell 9.1

Direktstöd till jordbruket utbetalade för 1999–2003¹, milj. kr

Disbursed direct support to the agricultural holdings

	1999	2000	2001	2002	2003
<i>Arealersättning</i>	3 368	3 480	4 085	4 030	4 025
<i>Djurbidrag, generella</i>	662	940	1 157	1 567	1 504
Handjursbidrag	386	331	381	484	463
Am- och dikobidrag	241	198	228	281	269
Tackbidrag	36	31	20	41	40
Slaktbidrag	–	130	260	443	417
Extensifieringsbidrag ²	–	250	267	318	316
<i>Regionala stöd</i>	875	864	858	847	787
Kompensationsbidrag	586	574	570	565	562
Nationellt stöd norra Sverige	289	289	287	282	225
<i>Miljöstöd, gamla</i>	2 053	1 929	671	604	81
Öppet odlingslandskap	613	582	14	6	2
Ekologisk odling	352	268	105	61	30
Flerårig vallodling	439	433	426	423	21
Biologisk mångfald o. kulturmiljövården	522	520	17	9	3
Betesmarker	332	333	16	8	3
Slätterängar	14	14	1	0	0
Kulturmiljö	176	173	0	0	0
Miljökänsliga områden	23	24	12	9	7
Våtmarker och småvatten	7	9	8	7	6
Extensiv vall, skydds zoner	6	6	3	2	1
Fånggrödor	9	9	1	1	0
Resurshållande konventionellt jordbruk	94	94	93	92	16
Återskapande av slätterängar	3	3	3	3	1
Odling av bruna bönor på Öland	2	2	0	0	0
Utrotningshotade djurraser	3	3	1	0	0
Kulturmiljöstöd för renskötseområdet	1	0	0	0	0
<i>Miljöstöd, nya</i>	–	128	1 725	1 887	2 130
Betesmarker och slätterängar	–	–	585	619	697
Natur- och kulturmiljöer	–	–	148	156	169
Kulturmiljöer i renskötseområdet	–	1	2	2	0
Utrotningshotade husdjurraser	–	–	3	4	3
Öppet och varierat odlingslandskap	–	–	479	499	522
Ekologisk produktion	–	126	347	416	499
Minskat kväveläckage	–	–	151	178	212
Våtmarker och småvatten	–	–	0	2	5
Bruna bönor på Öland	–	–	2	2	2
Sockerbetor på Gotland	–	–	2	3	3
Skydds zoner	–	–	5	7	19
<i>Stöd för växtodlingsplaner</i>	–	–	–	191	194
<i>Summa utbetalade direktstöd</i>	6 957	7 340	8 495	9 126	8 721

1) För perioden 1999–2002 ingår i tabellen samtliga medel som avser respektive år oavsett när de utbetalats. För år 2003 avser beloppen de medel som utbetalats t.o.m. mars år 2004.

2) År 1999 ingår extensifieringsbidraget i am- och dikobidraget samt handjursbidraget.

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 9.2

Arealersättningar samt generella djurbidrag för stödåret 2003 utbetalade t.o.m. mars 2004, 1 000-tals kr
Disbursed area support and premiums for suckler cows, ewes and male bovines

	Areal- ersätt- ningar	Djurbidrag				Extensi- fierings- bidrag ¹	Summa djur- bidrag
		Am- o. diko- bidrag	Tack- bidrag	Han- djurs- bidrag	Slakt- bidrag		
<i>Län</i>							
Stockholms	145 624	5 923	1 218	6 102	5 972	5 692	24 908
Uppsala	284 638	7 525	1 211	13 889	13 686	9 469	45 780
Södermanlands	236 134	8 909	1 481	15 205	12 291	11 220	49 105
Östergötlands	438 833	19 755	2 963	36 916	29 815	25 640	115 089
Jönköpings	70 286	19 067	1 999	42 572	34 684	29 243	127 565
Kronobergs	38 985	13 719	1 526	21 432	17 372	16 560	70 608
Kalmar	147 470	18 820	3 136	39 842	33 847	28 231	123 876
Gotlands	109 450	9 107	5 944	18 858	16 110	11 344	61 363
Blekinge	36 872	9 192	1 243	9 305	8 079	8 089	35 908
Skåne	809 142	59 626	3 534	62 042	65 399	46 319	236 918
Hallands	169 561	12 802	1 310	23 835	24 182	12 273	74 402
Västra Götalands	745 900	39 829	5 455	78 485	71 424	49 441	244 634
Värmlands	112 035	10 688	1 735	15 760	12 753	12 232	53 169
Örebro	182 624	6 279	969	13 802	11 123	8 141	40 315
Västmanlands	239 147	4 460	758	7 221	7 727	4 880	25 048
Dalarnas	63 305	5 919	1 162	10 918	9 645	7 036	34 680
Gävleborgs	62 468	5 569	1 047	12 658	10 282	8 773	38 328
Västernorrlands	31 129	4 410	909	8 233	7 346	6 003	26 900
Jämtlands	20 859	4 229	835	6 988	8 288	5 868	26 209
Västerbottens	56 281	1 967	824	12 801	11 283	6 813	33 688
Norrbottnens	24 144	881	773	5 752	5 753	2 831	15 990
<i>Hela riket</i>							
2003	4 024 887	268 675	40 033	462 615	417 060	316 098	1 504 482
2002	4 029 778	280 995	40 981	483 723	442 845	318 133	1 566 675
2001	4 085 008	228 308	20 082	381 397	260 262	266 807	1 156 856
2000	3 480 024	198 114	30 630	330 836	129 710	250 382	939 672
1999	3 368 140	240 718	35 535	385 627	–	–	661 880
1998	3 651 472	244 248	38 378	379 169	–	–	677 095 ²

1) Under åren 1998-1999 ingår extensifieringsbidraget i am- och dikobidraget samt handjursbidraget.

2) Inkl. kalvslaktbidrag på 15 300 tkr.

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 9.3

Kompensationsbidrag samt nationellt stöd till norra Sverige för stödåret 2003 utbetalt t.o.m. mars 2004, 1 000-tals kr*Disbursed support for less favoured areas and national support to the north of Sweden*

	Kompensationsbidrag	Nationellt stöd			Summa nationellt stöd
		Suggor, getter potatis, ägg bär o. grönsaker	Mjök	Slaktsvin	
<i>Län</i>					
Stockholms	988	0	0	0	0
Uppsala	5 307	0	0	0	0
Södermanlands	127	0	0	0	0
Östergötlands	7 195	0	0	0	0
Jönköpings	47 561	0	0	0	0
Kronobergs	21 671	0	0	0	0
Kalmar	34 604	0	0	0	0
Gotlands	8 761	0	0	0	0
Blekinge	5 045	0	0	0	0
Skåne	16 605	1	0	0	1
Hallands	10 021	0	0	0	0
Västra Götalands	55 533	0	0	0	0
Värmlands	46 817	245	2 653	118	3 015
Örebro	10 077	11	0	0	11
Västmanlands	1 884	0	0	0	0
Dalarnas	37 521	593	2 589	72	3 254
Gävleborgs	60 172	519	15 000	1 309	16 827
Västernorrlands	46 468	797	28 427	1 978	31 202
Jämtlands	45 152	988	47 234	698	48 921
Västerbottens	67 682	1 952	71 462	4 430	77 844
Norrbottnens	33 073	2 654	39 807	1 643	44 105
Ospecificerat	–	–	6 124	306	6 430
<i>Hela riket</i>					
2003	562 264	7 760	213 297	10 553	225 180
2002	565 060	8 805	262 393	11 187	282 385
2001	570 367	9 588	265 321	12 407	287 316
2000	574 125	9 450	266 751	13 269	289 469
1999	585 645	10 171	266 345	12 542	289 058
1998	595 021	11 225	268 330	13 174	292 729

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 9.4
Registrerade arealer för vissa miljöstödd avseende år 2003, hektar
Areas for environmental support

	Betesmarker och slåtter- ängar	Öppet och varierat odlingslandskap	Ekologisk produktion ¹	Minskat kväve- läckage
<i>Län</i>				
Stockholms	10 995	11 509	12 980	–
Uppsala	16 603	14 330	19 048	–
Södermanlands	16 133	10 343	20 107	–
Östergötlands	43 812	31 782	25 481	155
Jönköpings	38 851	60 149	20 773	57
Kronobergs	21 104	33 477	10 405	77
Kalmar	74 543	55 463	13 498	17 007
Gotlands	23 815	34 395	12 013	12 149
Blekinge	11 427	6 447	3 006	4 495
Skåne	48 977	30 805	22 846	84 412
Hallands	14 599	16 037	11 554	35 072
Västra Götalands	54 347	96 373	82 056	121 658
Värmlands	5 576	47 992	27 809	31
Örebro	8 544	15 047	12 608	–
Västmanlands	7 994	8 060	15 830	834
Dalarnas	12 606	27 809	14 130	–
Gävleborgs	5 143	32 587	19 903	–
Västernorrlands	2 168	29 481	21 837	–
Jämtlands	9 728	28 757	22 216	–
Västerbottens	1 898	36 700	14 179	–
Norrbottnens	1 962	19 449	11 340	–
<i>Hela riket</i>				
2003	430 825	646 992	413 619	275 947
2002	401 236	643 967	362 296	177 578
2001	389 866	605 144	294 298	153 722

1) Här redovisas endast areal för ekologisk produktion som ingår i det nya miljöprogrammet. För total miljöstödsareal för ekologisk produktion skall areal som ingår i det gamla miljöprogrammet läggas till. Den arealen redovisas dock ej här. Se även kapitel 11.

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 9.5
Miljöstöd för stödåret 2003 utbetalade t.o.m. mars 2004. 1 000-tals kr
Environmental support

	Betes- marker och slätterängar	Natur- och kulturmiljöer	Kulturmiljöer i renskötsel- området	Utrotnings- hotade hus- djursraser	Öppet och varierat odlings- landskap	Ekologisk produktion ¹
<i>Län</i>						
Stockholms	16 452	3 360	0	48	4 560	14 686
Uppsala	28 279	6 381	0	105	5 784	22 270
Södermanlands	31 229	5 269	0	56	4 098	26 819
Östergötlands	73 769	14 839	0	124	13 161	30 852
Jönköpings	48 794	10 268	0	80	24 354	27 657
Kronobergs	29 036	7 606	0	71	13 745	15 184
Kalmar	118 648	20 367	0	117	22 197	17 645
Gotlands	47 876	1 416	0	106	15 030	17 365
Blekinge	21 427	4 374	0	111	2 526	4 795
Skåne	83 460	35 256	0	183	12 277	29 487
Hallands	21 327	12 941	0	27	6 303	14 909
Västra Götalands	88 961	24 260	0	272	43 837	106 128
Värmlands	7 109	1 859	0	125	52 971	31 083
Örebro	16 223	5 973	0	41	11 143	13 208
Västmanlands	15 338	4 287	0	23	4 051	17 935
Dalarnas	18 263	2 352	0	134	33 041	17 660
Gävleborgs	8 574	993	0	155	55 620	24 883
Västernorrlands	3 631	638	0	168	48 875	23 041
Jämtlands	12 655	2 098	0	246	50 452	22 052
Västerbottens	2 902	2 390	0	249	64 599	11 731
Norrbottens	2 592	1 654	0	76	33 436	9 442
Ospecificerat	–	38	–	79	–	–
<i>Hela riket</i>						
2003	696 546	168 619	0	2 595	522 059	498 832
2002	618 656	155 821	2 365	3 942	499 332	415 939
2001	585 086	148 273	1 648	3 184	479 097	346 771
2000	–	–	1 461	–	–	126 484

1) Här redovisas endast miljöstöd för ekologisk produktion som ingår i det nya miljöprogrammet. För totalt miljöstöd för ekologisk produktion skall miljöstöd som ingår i det gamla miljöprogrammet läggas till. Det miljöstödet redovisas i tabell 9.1.

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 9.5 (forts.)

	Minskat kväve- läckage	Våtmarker och småvatten	Bruna böror på Öland	Sockerbeter på Gotland	Skyddszoner	Summa miljöstöd
<i>Län</i>						
Stockholms	0	128	0	0	712	39 946
Uppsala	0	65	0	0	1 441	64 325
Södermanlands	0	640	0	0	1 521	69 633
Östergötlands	14	800	0	0	1 581	135 140
Jönköpings	54	131	0	0	293	111 631
Kronobergs	41	15	0	0	77	65 774
Kalmar	12 318	226	2 049	0	564	194 131
Gotlands	10 047	8	0	3 159	424	95 431
Blekinge	3 433	154	0	0	150	36 970
Skåne	65 191	1 280	0	0	2 985	230 120
Hallands	24 477	394	0	0	955	81 333
Västra Götalands	95 738	649	0	0	3 771	363 615
Värmlands	20	0	0	0	606	93 773
Örebro	0	270	0	0	1 509	48 368
Västmanlands	1 025	13	0	0	2 331	45 003
Dalarnas	0	9	0	0	120	71 580
Gävleborgs	0	0	0	0	65	90 290
Västernorrlands	0	6	0	0	0	76 358
Jämtlands	0	0	0	0	0	87 502
Västerbottens	0	0	0	0	0	81 872
Norrbottnens	0	0	0	0	0	47 200
Ospecificerat	–	–	–	–	–	117
<i>Hela riket</i>						
2003	212 357	4 789	2 049	3 159	19 106	2 130 111
2002	177 518	2 108	1 851	2 500	6 986	1 887 019
2001	151 340	373	1 824	2 167	5 181	1 716 393
2000	–	–	–	–	–	127 945

Tabell 9.6
Beviljade investerings- och startstöd till jordbruks-, trädgårds- och renskötsel företag 2003

Granted investment support to holdings in agriculture, horticulture and reindeer breeding

	Investeringsstöd		Startstöd	
	Antal stöd	Beviljade stöd, 1 000-tals kr	Antal stöd	Beviljade stöd, 1 000-tals kr
<i>Län</i>				
Stockholms	5	947	10	1 900
Uppsala	0	0	6	950
Södermanlands	16	1 889	6	1 100
Östergötlands	31	6 764	9	1 275
Jönköpings	38	5 781	14	2 700
Kronobergs	27	4 166	12	2 300
Kalmar	49	10 637	11	2 200
Gotlands	21	2 674	9	1 800
Blekinge	8	1 625	3	500
Skåne	53	10 494	20	3 250
Hallands	14	2 755	3	600
Västra Götalands	69	13 134	20	4 000
Värmlands	23	4 884	6	850
Örebro	10	1 253	7	1 400
Västmanlands	6	890	3	500
Dalarnas	31	8 048	6	900
Gävleborgs	46	10 886	4	650
Västernorrlands	52	15 019	7	1 000
Jämtlands	58	11 735	23	2 500
Västerbottens	37	12 570	13	2 500
Norrbottnens	23	6 983	7	850
<i>Hela riket</i>				
2003	617	133 134	199	33 725
2002	1 000	212 115	285	27 332
2001	1 126	232 301	393	38 500
2000	360 ¹⁾	86 451	121	12 100
1999	1 297	152 214	266	12 685
1998	1 229	143 478	182	8 116

1) P.g.a. att EU:s regler för stöden dröjde blev antalet beviljade stöd år 2000 onormalt lågt.

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 9.7a
Beviljade stöd till investeringar för förädling och avsättning
1996–1999, 1 000-tals kr

Granted investment support to improved processing and marketing

	1996	1997	1998	1999
Nöt- och griskött	1 787	47 511	21 498	14 708
Mjölk och mjölkprodukter	135	68 395	35 360	23 190
Fågelkött	..	24 527	6 002	9 863
Frukt, bär och grönsaker	..	26 447	3 851	5 020
Potatis	..	16 127	1 218	9 026
Blommor och plantor	..	2 952	259	1 125
Renkött	..	466	92	60
Skog	2 275	0	3 458	1 660
Totalt	4 197	186 425	71 738	64 652

Källa: Jordbruksverket.

Tabell 9.7b
Beviljade stöd till investeringar för förädling och avsättning under
perioden 2000–2006, 1 000-tals kr

Granted investment support to improved processing and marketing for the period 2000–2006

	2000	2001	2002	2003
Nöt-, gris-, får-, lamm-, vilt- och renkött	19 006	5 298	12 016	14 159
Mjölk och mjölkprodukter	10 453	9 571	11 824	9 278
Fågelkött	7 422	3 158	4 473	677
Ägg	3 583	1 043	2 465	996
Spannmål	2 881	236	5 379	6 810
Oljevaxter	0	0	211	124
Frukt, bär och grönsaker	8 056	8 679	20 246	3 680
Potatis	1 779	5 433	6 905	1 623
Blommor och plantor	0	768	526	1 568
Totalt	53 179	34 185	64 045	38 914

Källa: Jordbruksverket och Länsstyrelsen.

Tabell 9.8**Utbetalade stöd och ersättningar till rennäringen 1998–2003, 1 000-tals kr***Disbursed support and compensation to reindeer breeding*

Typ av stöd	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Prisstöd	14 601	13 150	14 663	15 514	19 736	18 730
Ersättning p.g.a. Tjernobyloylyckan, utbet.	10 822	10 400	9 884	10 983	9 865	11 180
Övriga medel för främjande av rennäringen, varav;	2 886	7 619	6 779	7 040	9 416	2 903
katastrofskadeskydd	986	3 165	566	2 804	4 663	0
projektstöd, m m	1 900	4 454	6 213	4 236	4 753	2 903
Ersättning (anslagsposter) för rovdjursrivna renar	30 000	35 000	35 000	35 000	44 000	44 000
Ersättning för tåg-dödade renar	3 556	3 175	2 326	1 791	1 425	1 454
Ersättning för vägtrafik-dödade renar	4 864	4 709	4 499	4 217	4 058	3 479

Källa: Jordbruksverket, Inlandsbanan, Sametinget, Banverket och Trafikförsäkringsföreningen.